

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer ha-emunot ve-ha-de'ot

Se'adyah <Ga'on>

<אוגג הידעס>

Laipsig, 619 [1858 oder 1859]

ינימשה רמאמה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9691

המאמר השמיני

בגאולה האחרונה:

אמר יהודה בן שאול, אמר המהבר. הודיענו אלהינו על פי נביאיו שיגאלנו קהל בני ישראל מן העוני אשר אנחנו בו, ויקבץ נפוצותינו ממזרח וממערב מצפון וים, ויביאנו אל עיר קדשנו וישכיננו, ונהיה סגולתו ונחלתו. כאמרו (זכרי' ח') הנני מושיע את עמי מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש והבאתי אותם ושכנו בתוך ירושלים. והרחיבו נביאיו בענין הזה, עד שכתבו בו ספרים רבים. ולא הגיעתנו הידיעה הזאת מהנביאים האחרונים בלבד, אבל מהנביא הראשון מרע"ה, עמדנו על המועד הזה, שאמר בתורה (דברים ל'), ושב יי' אלהיך את שבותך ורחמך. ושאר מה שכתוב בפרשה עד סופה. והעמידו האותות והמופתים על זה וקבלנוהו. והסתכלתי בענין הזה בדרך העיון, ולא היה בו דבר שצריך לדקדק ולחלק, כי אם ענין אחד אוכור אותו באמצע המאמר הזה. אבל שרש הגאולה הוא חייב מפנים רבים, מהם קיום אותות משה אשר החל ובשר בהם. והאותות אשר יתקיימו לישיעה, וזולתו מהנביאים אשר בשרו בהם, ושהשולח אותם משלימם בלי ספק. כמו שאמר (ישעי' מ"ד) מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלום. ומהם שהוא צדיק לא יעול. וכבר הביא על האומה הגולה הגדולה הזאת אצלנו הארוכה, ובלי ספק כי קצתה לענש, וקצתה לנסיון, ולכל אחד משני הענינים מדה בתכלי, ולא יתכן שיהיה באין תכלית. וכאשר תכלה, יתחייב שירפו מאלה, ושישלים גמול אלה. כמו שאמר (סס מ') כי נרצה עונה כי לקחה מיד יי' כפלים בכל חטאתיה. ומהם שהו' נאמן בכל מועדיו, יקים דברו ויעמיד מצותו, כמו שאמר (סס) יבש חציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום לעולם. ומהם שנקיש המועדים האלה למועד הראשון שיעדנו בהיותנו במצרים, שיעדנו שידין את לוחצינו ומעבידינו ושיחן לנו רכוש גדול בלב'. והוא אמרו (בראשית ט"ו) וגם את הגוי אשר יעבודוך אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וכבר ראו עינינו מה שעשה לנו מקריעת ים סוף והמן והשלו, ומעמד הר סיני ועמידת השמש והדומה לזה. כל שכן שיעדנו

בדברים הגדולים העצומים מהטובה וההצלחה והגדולה והנצח
 והכבוד, אשר שמם כפל מה שהגיענו מן העוני והשפלות. כאמרו
 (ישעי' ס"ח) תחת בשתכם משנה וכלמה ירונו חלקם לכן בארצם
 משנה יירשו. ודמה מה שעבר עלינו לרגע קטון, ומה שיגמלנו
 עליו רחמיו הגדולים. כמ"ש (שס ל"ד) ברגע קטון עובתיך
 וברחמים גדולים אקבצך. ועל הנסיון והבחינה במה שעבר,
 הוא עתיד לעשות לנו כפלים על מה שיעדנו, מה שלא יוכל
 לספרו מהרה. כמו שאמר (דברים ל') והטיבך והרבך מאבותיך.
 ובעבו זה שונה לנו זכר יציאת מצרים במקומות רבים מהתורה,
 ומזכירנו מה שראינוהו. ואם נשאר דבר ממה שעשה לנו
 בגלות מצרים שלא הזכירו בפ' בגאולה הזאת, הוא נכנס תחת
 מאמרו (מיכה ז') כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.
 ועל כן אנחנו סובלים ומיחלים מה שיעדנו, לא נקוץ ולא נקצוף,
 אך נוסף חוץ ואומץ, כמו שאמר (תהלים ל"ו) חזקו ויאמץ
 לבבכם כל המיחלים לוי'. ומי שרואה אותנו בענין הזה הוא
 תמה עלינו, או חושב אותנו לכסילים, מפני שלא נסה כאשר
 נסינו ולא האמין כאשר האמננו, והוא כמי שלא ראה זריעת
 החטה, וכשהוא רואה מי שמשליך אותה בבקעת האדמה
 לצמוח, יחזיקנו לכסיל. ואיננו מכיר כי הוא הכסיל, אלא
 בעת הקציר כשתשוב המדה עשרים או שלשים. וכן דמה
 הכתוב ואמר (שס קל"ו) הזורעים בדמעה ברנה יקצורו. וכמו
 מי שלא ראה מעולם גדול בנים, והוא לועג למי שהוא רואה
 שמגדל בן וסובל כל טרחיו, ואומר אי זה דבר יקוה מזה?
 וכאשר יגדל וילמד החכמות ויהיה מלך וינהיג החילים, ידע
 האדם ההוא, כי לנפשו לעג. ובדמות הענין אשר נקוה לבן
 זכר, הוא מה שאמר (ישעי' ס"ו) בטרם יבא חבל לה והמליטה
 זכר. ואחר כן אומר ומי ששעור השמים אצלו כשיעור זרח
 ואל דרך הקירוב, איך יקשה לשלוח הנבואה אלינו מהם? ומי
 שמדת המים אצלו כפרישת כף, איך יקשה עליו לקבץ פוורנו
 מתוכם? ומי שעפר הארץ אצלו כדבר מדוד, איך לא יהיה נקל
 אצלו לקבץ נדחנו מאפסיה? ומי שההרים אצלו כדבר השקול,
 איך לא יהיה קרוב אצלו לבנות הר קדשנו? ועל כן קדם בתחלת
 הנחמות מי מדד בשעלו מים וגו' (שס מ'). ומי שכל הגוים
 אצלו נטפי מים מהדלי, וכאבק המאונים, איך לא ישפילם

לפנינו? כמו שאמר (סס) הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו. ומי שנעירתם מן הארץ אצלו כאשר נקבץ כנפות האמתחת וננער אותה, כמו שאמר (ליוז ל"ח) לאחוז בכנפו האר' וינערו רשעים ממנה. ואלו הייתי אומר מי שברא דבר לא מדבר היה מספיק לי בזה, אך הצעתי אלה העניני' מפני שהציעם הוא ית', ולא יתכן שנעלה על לבנו שאיננו יודע מה שאנחנו בו, ולא שאינו נפרע לנו, ולא שאיננו מרחם. וכמו שהוכיחנו ואמר, (ישעי' סס) למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מיי' וגו'. ולא שאיננו יכול להושיענו ולשמוע תפלתנו, כמו שאמר (סס נ"ט) הן לא קצרה יד יי' מהושיע וגו'. ולא שמאסנו ועובנו, אך כמו שאמר (דברים ד') כי אל רחום יי' אלהיך לא ירפך ולא יעובך:

אבל (ירחמך האל) הדבר אשר נאמין, שהוא שם לשעבודנו ב' זמנים, אחד מהם זמן התשובה, והב' זמן הקץ. ואי זה מהם שיקדים תתחייב בו הגאולה, ואם תשלם תשובתנו אין מביטין אל הקץ, אבל יהיה כמו שאמר הכתוב בתורה (סס) והיה כי יבאו אליך כל הדברים האלה הברכה והקללה ושבת עד יי' אלהיך ושמעת בקולו ושב יי' אלהיך וגו'. ושאר הי' פסוקים. ואם תקצר תשובתנו, נעמוד עד השלמת הקץ, ויהיה קצתנו ענושי' וקצתנו מנוסי', כאשר הוא ידוע בכל רעה שתבא בכלל בכל חלקי הזמן, ברעב והחרב והדבר, שיהיו קצת בני אדם ענושים בהם, וקצתם מנוסים, עד שהמבול לא נמלט שלא היה בו עוללים וטף מנוסים ונשכרים. וכמו שאין אצלי ספק שאבותינו במצרים היו בהם צדיקים רבים ועמדו בנסיון עד שנשלם הקץ ההוא. על כן אל יאמר לנו אומר אלו היו בכם צדיקים היתה באה לכם הגאולה, כי הנה משה ואהרן ומרים, עמדו בשעבוד יותר משמנים שנה עד שנשלם הקץ, וכמוהם מהצדיקים. וצריך שאזכור מדת הקץ ואומר, שאלהינו יתברך הראה לנביאו דניאל שלשה מלאכים, האחד מהם עומד ממעל למי הדקל, והשנים האחרים עומדים על שתי השפתות, ושואלים את העומד למעלה מהמים, מתי תהיה הגאולה? והוא אמרו (דניאל י"ג) ראיתי אני דניאל והנה שנים אחרים עומדים, אחד הנה לשפת היאור ואחד הנה לשפת היאור. והחל המלאך העומד ממעל למימי היאור, ונשבע על קץ שקבעו, אעפ"י שלא

שלא שאל ממנו להשבע, ואמ' דניאל (סס), ואשמע את האיש לבוש
 הבדים אשר ממעל למימי היאור, וירם ימינו ושמאלו אל השמים
 וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי. ושני המלאכים
 שמעו ממנו מועד מועדי, והספיק להם בזה וכאלו ידעו פירושו,
 אבל דניאל לא ידע מה פירוש מועד מועדים וחצי, ושאל הוא
 את המלאך העומד ממעל למימי היאור על זה. כמו שאמר
 (סס) ואני שמעתי ולא אבין ואומרה אדני מה אחרית אלה?
 והחל המלאך עוד והקדים לו העלה אשר בעבורה סתם הדבר
 קודם שיפרש לו המענה, ואמר לו סתמתי הדבר כדי שלא
 יעמדו עליו הפתאים והכסילים ויקוצו, כי אינם מתאווים ויראים
 מה שהחכמים מתאווים ויראים, והוא גמול העולם הבאה, היים
 המתמידים. אבל הם מתאווים מהרה מלכות העולם וכבודו.
 אבל החכמים יעמדו עליו, כמו שאמר (סס) לך דניאל כי
 סתומים וחתומי הרברים וגו'. יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים
 וגו'. ואחר כן פירש אותו לו שהם אלף ושלוש מאות ושלושי
 וחמש שנה. כאמרו (סס) אשרי המחכה ויגיע לימים אלף
 שלש מאו' ושלושים והמשה. ומלת ימים, תקופת שנה. כמו
 שאמרה התורה, (ויקרא כ"ה) ימים תהיה גאולתו. וסמך לו,
 ואם לא יגאל עד מלאכת לו שנה חמימה. ומצאנו כל קץ ששם
 אותו למלחמה מן הממלכות, הם שנים לא ימים. ויש
 שזכרם השנים, והיה מקץ שבעים שנה יפקוד יי' את צור
 (ירמי' ל"ד). ואמר עוד, מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים
 (יחזקאל כ"ט). ויש שזכרם בלשון ימים והם שנים כמו שאמר
 ליחזקאל ואני נתתי לך את עונם למספר ימים שלש מאות
 ותשעים יום (סס ד'). וקבץ לשון שנים ולשון יום, הראה בזה
 כי ימים הם שנים, וכן במקום הזה. ודניאל הבין איך היה
 פירוש מועד מועדים וחצי אלף ושלוש מאות ושלושים וחמש שנה,
 ולא הוסיף לשאול ואנחנו (ייסרך כאל) צריכים לחשתדל ולחקור
 על פירוש מועד מועדים וחצי, עד שיהיו כמו אלף ושלוש מאות
 ושלושים וחמש שנה. כי אמרו למועד איננו כי אם לשמוש
 הדברים, כאמרך (שמות כ"ג) למועד חדש האביב. והעקר
 מועדים וחצי. וחקרתי ומצאתי זה מסכים שנאמין, שהוא
 רוצה במאמר מועדים, שני מלכות ישראל, ויהיה הקץ כשני
 מלכותם וחצים בלי ספק. והוא שכל עתי המלכות שמנה

מאות ותשעים שנה, ת"פ קודם בנין הבית, ות"י בבית, וחצים תמ"ה, יהיה הכל אלף ושלוש מאות ושלושים וחמש בלי תוספת ובלי חסרון. ויהיה אמרו, (דניאל י"ג) ומעת הוסר התמיד ולחת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים: מעת מאורע שאירע בבית שני בתחלת בנינו, תהיה אחר העת אשר אמר בו המאמר הזה לדניאל, חמש וארבעים שנה. ויהיה אמרו (סס ח') עד ערב בקר אלפים ושלוש מאות ונצדק קדש. צריך שיקח ממנה החצי, מפני שהציע הימים ושמש לילה ויום, ויהיה החצי אלף וק"ן. ויהיה זה מאחר העת אשר נאמר בו לדניאל המאמר הזה קפ"ה, יגיע סוף הג' זמנים אל שנה א' בעצמה. ואחר כן אומר, ובעבור הרמות הספק בשלשה הזמנים בקץ הזה המושם לשעבודנו זה, שם אלהינו בשני קצי השני שעבודים הראשונים הרמות הספק גם כן, שלא נחשו' שהספק אירע בקץ הזה לבדו, מפני שאינו אמת. וכאשר נראה שני הקצים הקודמים אשר כבר ידענו אמתם, נמצא בהם כמו זה, יסור הספק מלבותינו. ואבאר זה ואומר, שהספק בשעבוד מצרים הוא, שפעם הוא ארבע מאות שנה, גרות זרע אברהם ועבדותם וענוים, כמו שאמר (בראשית ט"ו) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה. וזה מעת שנולד יצחק. ופעם הוא ארבע מאות ושלושים שנה, יכנסו בהם שני גרות אברהם, כי יציאת אברהם מחרן אל ארץ כנען מפורשת, ויציאתו אל חרן איננה מפורשת, ותהיה גרות אברהם שלשים שנה. כמו שאמר, (שמות י"ג) ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה. אבל איך נקרא אברהם בני ישראל? ואיך נקראו חרן וארץ כנען מצרים? יש להם פירושים אין זה מקומו. ועם זה כל מה שישבו במצרים ר"י שנה, ולא יוכל אדם לאמר שישבו שם ארבע מאות שנה, בעבור שימי קהת ועמרם ומשה מונעים, ואין זה מקום באורו. וכבר שבו שלשה זמנים, ארבע מאות, וארבע מאות ושלושים, ומאתים ועשר שנים. אבל שעבוד בבל יש לו שני זמנים. האחד נ"ב שנה, והוא אמרו (ירמ" כ"ט) לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם. והשני שבעים שנה, והוא אמרו (דניאל ט') למלאת לחרבות ירושלים שבעים שנה, והיה בין מלכות בבל וחרבן ירושלים

שמנה עשר שנה. כמו שנאמר, (מ"ג כ"ס) ובחדש החמישי בעשור לחדש היא שנת השע עשרה שנה למלך נבוכדנצר. והוא כמו שנים וחמשים עד מלכות כורש, ונתן להם רשות לבנות, ובנו בשנה ההיא. ושבתה מלאכת הבנין י"ז שנה, עד השלמת השבעים. כמו שאמר, (עזרא ד') בטילת עבירת בית אלהא די בירושלם והות בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש. וכאשר לא הויק בקץ הראשון השתנות שלשה זמנים, ארבע מאות, וארבע מאות ושלשים, ור"י, ולא הויק בקץ השני השתנות שני זמנים, נ"ב, וע', כן לא יויק בקץ השלישי השתנות שלשה זמנים, אלף ומאה וחמשים, ואלף ור"צ, ואלף ושלש מאות ול"ה. בעבור שהנן אלהים את עמו מהחכמה מה שיכירו בה הכל:

וכיון שפרשתי הקצים האלו ובארתים, אומר עתה, כבר ידענו שאם לא תשלם תשובתנו נעמוד עד השלמת הקץ, ואם ישלם הקץ קודם שנשוב לא יתכן שתהיה הישועה ואנחנו חוטאים, שהוא הגלנו מפני חטאינו, וכאשר ארך גלותינו ולא שבנו, ישיבנו קודם שנתקן? יהיה זה בשוא. אבל קדמוננו ו"ל קבלו, שתקראנה אותנו צרות רבות ורעות, שנבחר בעבורם התשובה, ונהיה ראויים להגאל. והוא מה שאמרו, אם ישראל עושין תשובה נגאלין, ואם לאו, הקדוש ברוך הוא מעמיד עליהם מלך, שגזרותיו קשות כהמן, והם עושין תשובה ונגאלין. ואמרו שסבת זה, עמידת איש מבני יוסף בהר הגליל, ויתקבצו אליו אנשים מבני עמנו, וילך אל בית המקדש אחר שיהיה ברשות אדום, ויעמוד שם עמם זמן, ואחר כן יעלה עליהם מלך ששמו ארמילוס, וילחם בה וילכוד העיר ויהרג וישבה ויענה, ויהיה האיש אשר משבט יוסף, בכלל ההרוגים, ויהיו עמנו בצרות גדולות, והקשה שבצרות הפסד ענינם עם כל המלכיות והחבאשם בם, עד שיגרשום אל המדברות, עד אשר ירעבו ויצמאו. ומחוקק הצרות המוצאות, יצאו רבים מהם מתורת', וישארו הנשארים המתבררים המזוקקים, ואז יראה להם אליהו ותבא הגאולה:

ואחר ששמעתי אלה הצרות, התבוננתי בכחוב, ומצאתי בו מקום לכל דבר מהם. ותחלתם שאדום יכבשו בית המקדש בעת הגאולה, יאמר בני (עזרא' א') ועלו מושיעים בהר ציון

לשפוט את הר עשו. ושילחם בם אחד מבני רחל, אמר בזה,
 (ירמי' מ"ט) לכן שמעו עצת יי אשר יעץ על אדום ומחשבותיו
 אשר השב על יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן.
 ושאנשים מעטים מן האומה יתקבצו אליו לא רבים, אמר בו,
 (סס ג') ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה. ושהעולה
 עליהם יתפשם וישבם ויהרגם, אמר בו (זכרי' י"ד) הנה יום
 בא לי' וחולק שללך בקרבך ואספתי את כל הגוים אל ירושלים
 למלחמה ונלכדה העיר ונשסו הבתים. ושהאיש אשר מלך
 יהיה מן הנהרגים ויבכו לו ויספדוהו, אמר בו (סס י"ג) והביטו
 אלי את אשר דקרו וספרו עליו כמספר על היחיד. ושאר הענין
 ושצרה גדולה תמצא האומה בעת ההיא, אמר בו (דניאל י"ג)
 והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד היום ההוא.
 ושנאה גדולה תתחדש בין רבים מהם ובין האומות, עד
 שיגרשום אל המדברות הרבים. אמר בו (יחזקאל כ') והבאתי
 אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם. ושירעבו
 ושיצמאו ויתענו כאשר אירע לאבותיהם, אמר אחריו (סס)
 ונשפטתי אתכם שם פנים אל פנים כאשר נשפטתי את
 אבותיכם. ושיתבררו שם ויבחנו איך סבלם וחוזק אמונתם.
 אמר אחריו (סס) והעברתי אתכם תחת השבט והבאתי אתכם
 במסורת הברית. ושאלה הדברים גורמים למי שאמונתו חלושה
 לצאת מדתו, שיאמר, זה הוא אשר היינו מקוים? וזה הוא אשר
 הגיע אלינו ממנו? אמר בו אחריו (סס) וברותי מכם המורדים
 והפושעים בי. ושהנשאר יראה להם אליהו וישיב את לבבם,
 אמר בו (מלאכי ג') הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב
 לב אבות על בנים. והנה עניני הדברים האלה מפורשים
 במקרא והוסיפו לנו הקדמונים שסדרום דבר אחרי דבר
 כאשר נכתבו. וישתבח מי שהגביר חסדו עלינו! בהקדמת זכרון
 הצרות האלה, שלא תפגענה אותנו פתאום ותיאשנה אותנו,
 ובהתחדשם אמר עוד (ישעי' כ"ד) מכנף הארץ זמירות שמענו.
 עד סוף הפרשה. ואומר אחרי זה, כי על שני הענינים יחד,
 ר"ל אם לא נחזור בתשובה ויהיו המאורעים של בן יוסף, ואם
 נחזור בתשובה ולא יהיו, יראה לנו משיח בן דוד פתאום.
 ואם יהיה משיח בן יוסף קודם לו, יהיה כשליח לו וכמתקן
 האומה וכמסקל הדרך, כמ"ש (מלאכי ג') הנני שולח מלאכי

ופנה דרך לפני. וכמצרף באש לבעלי החטאים הגדולים,
 וכמכבם בבורית לבעלי החטאים הקלים, כמו שאמר אחריו
 (סס) ומי מכלכל את יום בואו ומי העומד בהראותו כי הוא
 כאש מצרף וכבורית מכבסים. ואם לא יבא, ויבא בן דוד
 פת אום, כמ"ש (סס) ופתאום יבא אל היכלו הארון אשר אתם
 מבקשים. ויביא עמו עם עד אשר יגיע אל ירושלים. ואם תהיה
 ביד ארמילום, יהרוג אותו ויתפשנה. והוא מה שאמר
 (יחזקאל כ"ה) ונתתי נקמתי באדם ביד עמי ישראל. ואם
 תהיה ביד זולתו, יהיה גם כן מאדום. וכיון שלא בא בן יוסף,
 יפגעו מבן דוד מה שיואמץ לבם וירפא שברם ויגביה נפשם,
 כמ"ש (ישעי' ס"ח) רוח יי' אלהים עלי יען משח יי' אותי לבשר
 ענוים שלחני לחבוש לנשברי לב לקרא לשבויים דרור וגו' לקרא
 שנת רצון ליי'. ופירש הנה מיני הגמול מהגדולה והכבוד
 והתפארת, באמרו אחריו (סס) לשום לאבילי ציון לתת להם
 פאר תחת אפר. ויושיבו הארץ וישכנו בה, כמו שאמר אחריו
 (סס) ובנו ממך חרבות עולם. אז ישמעו אנשי גוג את שמע
 בן דוד ועמו, וטוב ארצם ורוב הונם, ושהם יושבים לבטח בלי
 מבצר ובלוי חומה והדומה לזה, יעלה בלבבם לתפשה כמו
 שאמר בגוג (יחזקאל ל"ח) ואמרת אעלה על ארץ פרוזת אבא
 השוקטים יושבי לבטח כלם יושבים באין חומה ובריה ודלתים
 אין להם. ויקבוץ אליו עם רב מאומות רבות, ויעבור בארצות
 רבות עד שיגיע אליהם, כמו שאמר (סס) ובאת ממקומך
 מירכתי צפון אתה ועמים רבים אתך. ויהיו הנקבצים אליו
 שני מינים, האחד מהם רשעים גדולים מתמכרים למות, והשני
 עם מתקנים להכנס בתורה ישראל. והמומתים הם אשר אמר
 בם (יואל ד') וקבצתי את כל הגוים והורדתים אל עמק יהושפט.
 ואמר עוד (סס) קראו זאת בגוים קדשו מלהמה. כותו אחיכם
 לחרבות. עושו ובואו כל הגוים. יעורו ויעלו הגוים. שלחו מגל כי
 בשל קציר. המונים המונים בעמק החרוץ. והמתקנים הם אשר
 אמר בהם (לפניו ג') כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה
 לקרא כלם בשם יי' וגו'. ויבאו על הרשעים ביום ההוא,
 ארבעה מינים מן המגפות. קצתם ימותו במה שימטר עליהם
 אש וגפרית ואבנים, כמו שאמר (יחזקאל ל"ח) וגשם שוטף ואבני
 אלגביש אש וגפרית וגו'. וקצתם ימותו בחרב איש ברעהו,

כמו שאמר (סס) וקראתי עליו לכל הרי הרב נאם יי אלהים
 וגו'. וקצתם ימותו שימק בשרו ויתפרדו אבריו, כמו שאמר
 (זכרי' י"ד) וזאת תהיה המגפה אשר יגוף יי וגו' המק בשרו והוא
 עומד על רגליו. עד שאם יבא אחד מהם להחזיק ידו ביד
 רעהו תעלה בידו, כמו שאמר (סס) והחזיקו איש יד רעהו
 ועלתה ידו על יד רעהו. והשאר יהיה בהם סימני מכות שתבאנה
 עליהם. כנקירת עין, וגדיעת אף, וכריתת אצבע. ויצאו אל
 קצוי הארצות, ויספרו מה שראו. כמו שאמר (סס) ושמתי
 בהם אות ושלחתי מהם פלטים אל הגוים. והמתקנים גם כן
 על ארבעה מינים, מהם מי שיעבוד את בני ישראל בבתיהם,
 והם הגדולים. כמו שאמר (ישעי' מ"ט) והיו מלכים אומניך
 ושרותיהם מניקותיך. ומהם מי שיעבוד אותם בעבודת המדינות
 והכפרים, כמו שאמר (סס מ"ד) בית ישראל על אדמת ה'
 לעבדים ולשפחות. ומהם מי שיעבדו בשדות ובמדברות,
 כמו שאמר (סס ס"א) ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם
 וכורמיכם. והשאר ישובו אל אדמתם, והם תחת יד ישראל,
 ויגזור עליהם בן דוד לבא בכל שנה לחוג את חג הסכות. כמו
 שאמר (זכרי' י"ד) והיה כל הנותר מכל הגוים הבאים על ירושלים
 ועלו מדי שנה בשנה להשתחות למלך יי צבאות וגו'. וכל
 אומה שלא תחוג בו לא ירד עליהם מטר, כמו שאמר (סס)
 והיה אשר לא יעלה מכל משפחות הארץ אל ירושלים וגו'.
 ואם יאמרו המצרים אנחנו אין אנחנו צריכים למטר, כי יאורנו
 משקה את ארצנו, לא יעלה יאורם, כמו שאמר (סס) ואם
 משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וגו'. ואז יראו האומות
 כי הדבר הגדול שיוכלו להתקרב אל בן דוד, הוא שישאו אליו
 מי שהוא מעמו למנחה. כמו שאמר (ישעי' י"ד) ולקחום עמים
 והביאום אל מקומם. וכל אומה תעשה בזה כפי יכלתה, כי
 עשיריהם ישאו בני ישראל על הסוסים ובפרדים ובצבים
 ובכירכרות דרך גדולה וכבוד, כמ"ש (סס ס"ו) והביאו את כל
 אחיכם מכל הגוים מנחה ליי וגו'. והעניים שבהם ישאו על
 כתפיהם, ובניהם בחצנם כמו שאמר (סס מ"ט) והביאו בניך
 בחצן וגו'. ומי שיהיה מהם ביניהם באיי הים, ישאו אותם
 בספינות עם כסף וזהב, כמו שאמר (סס ס') כי לי איים יקוו
 ואניות תרשיש וגו'. ומי שיהיה מהם בארץ כוש, ישאו אותם

בארבו של גומא עד שיגיעו למצרים, כי במקו הגבוה הר יוצא
 במים לא יוכלו הדוגיות לעבור בו שלא ישברו, אך ארבות
 הגומא העשויים בשעוה, אם יגעו בהר תכסף ולא תשבר. כמו
 שאמר (סס י"ח) הוי ארץ צלצל כנפי אשר מעבר לנהרי כוש.
 וענין צלצל כנפים שארצותם מסככים ונסתרים מהרבה בני
 אדם. ואמר (סס) השולח בים צירים ובכלי גמא. ואמר
 בסוף הפרשה, בעת ההיא יובל שי לה צבאות וגו'. ואמר
 (לפני ג') מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יובילון מנחתי.
 ומי שנשאר במדברות מישראל או במקו שאין שם מי שישאנו
 מן האומות, יביאהו אלהינו במהרה, כאלו העבים נושאים
 אותו. כמו שאמר (יסעי ס') מי אלה כעב תעופנה. או כאלו
 הוא עוף, כמו שאמר (סס) וכיונים אל ארובותיהם. או כאלו
 הרוחות נושאות אותו, כמו שאמר (סס מ"ג) אומר לצפון חני
 ולתימן אל תכלאי וגו'. וכאשר יתקבצו החיים מישראל
 המאמינים כאשר זכרתי, תהיה אז תחית המתים, כאשר
 בארתי במאמר הקודם לזה. ויחיה בן יוסף בראשם, כי הוא
 איש צדיק ומנוסה, ויגמלוהו הבורא בטוב. או יחדש הבורא
 בניו מקדשו, כמו שאמר (תהלים כ"ז) כי בנה יי ציון נראה
 בכבודו. והגזרות וההיכלות כאשר פרש יחוקאל בניהו בעשרים
 וחמש שנה לגלותו, עב אתרית הפרשה. ובאבנים היקרות כמו
 שבאר ישעיהו, (יסעי ל"ח) ושמתי כדכר שמשותך ושעריך
 לאבני אקדה. ותתישב כל הארץ עד שלא ישאר בה מקום
 חרב. כמו שאמר (סס ל"ה) והיה השרב לאגם וצמאון למבועי
 מים. אז יראה אור השכינה זורח על בית המקדש, עד שיהיו
 המאורים נגדו כהים, כי כבר פרשתי במאמר השני שהוא
 מאיר יותר מכל אור, כמו שאמר (סס ס') קומי אורי כי בא
 אורך וגו'. עד שיהיה מי שאיננו יודע דרך בית המקדש ילך
 דרך האור ההוא, כי הוא מן השמים עד הארץ, כמו שאמר
 (סס) והלכו גוים לאורך וגו'. אז תחול הנבואה בתוך עמנו עד
 שבנינו ועבדינו יתנבאו, כמו שאמר (יזאל ג') והיה אחרי כן
 אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם. וגם על
 העבדים והשפחות, עד שאם ילך אחד מבני ישראל אל אחת
 הארצות ויאמר כי אני מישראל, יאמרו לו אמור לנו מה יהיה
 למחר? או מה היה אתמל? ממה שהיה סוד אצלם, וכאשר

יאמר להם, יתברר להם שהוא מִישראל. כמו שאמר (יסעי' ס"ה) ונודע בגוים זרעם וצאצאיהם בעמים. ויעמדו על הענין הזה כל ימי העולם, לא ישחנ' ענינם. כמו שאמר (סס מ"ה) ישראל נושע ביי' תשועת עולמים. ועלה בלבי, כי לא אמר המלה הזאת שהיא עד עולמי עד במקום הזה כשאר המקומות, כ"א לאמת אצלנו חוזק הישועה בחזק שמצא בלשון, ולדחות דברי מי שאומר שיש לה קץ ותכלית. והודיענו כי העם יבחרו בעבודה ולא במרי. כאשר הוא מפורש בפרשת ומל יי' אלהיך את לבבך, (דברים ל') ובפרשת (יחזקאל י"ח) ונתתי לכם לב חדש, עד סופה. ובחרים בזה בכמה פנים, האחד מפני שהם רואים אור השכינה וחול הנבואה עליהם, ושהם במלכותם בטוב ובנעימים, ואין מי שיכריחם, ואינם חסרים דבר. וכל עניניהם בהצלחה. והודיענו שכל דבר וכל נגף וכל מחלה יסורו כלם מקרבנו, וכן כל אבל וכל יגון וכל שנאה. אבל יהיה להם עולם שכלו שמחה וששון, עד כאלו שמיהם וארצם התחדשו להם. כמו שבאר בפרשת (יסעי' ס"ה) כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה כי אם שישו וגילו עדי עד, וגלתי בירושלים. ומה נכבד עולם כלו שמחה וששון, כלו עבודת האל ויראתו, כלו גמול ושכר טוב. ובוה אומר (תהלים קמ"ד) אשר בנינו כנטיעים מזוינו מלאים אלופינו מסובלים:

ואחר הפרושים האלה אדבר על מי שהגיעני, כי יש אנשים שנקראים יהודים, חושבים כי אלה המועדים כלם ואלה הנחמות היו כלם בבית שני ועברו, ולא נשאר מהם דבר. והוא ששמו שרשי' מופסדי' ובנו עליהם דבריהם, והם שאמרו שזאת ההפלגה שאנחנו רואים לישוע', כמו לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסף (יסעי' ס') ואמר לא ינחש ולא יהרס לעולם, הכל הוא בתנאי אם תשלם עבודת העם. אמרו, זה רומה למה שאמר משה לישראל, (דברים י"ח) למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו'. וכאשר חטאו נגמרו ימיהם וסרה מלכותם. כן היו קצת המועדים האלה בבית שני וסרו, וקצתם לא היו, בעבור שחטאו. ולקחתי (ייסירך סאלקיס) מכונת דברי האנשים האלה אשר היא התנאי, והבאתיה במלאכת הדקדוק, ומצאתיה מופסדת בטלה מכמה צדדין. אחד מהם שמועדי משה פרש בם שהם על תנאי, שהוא אומר (סס) כי אם שמור תשמרון את כל המצוה

הזאת והוריש יי' את כל הגוים האלה. ואמר (שמות כ"ג) והיה אם שמוע חשמעו בקולי ואיבחי את אויבך. והיה עקב חשמעון (דברים ג'). והדומה לזה. ואלה הנחמות אין בהם מהתנאי הזה מאומה, אבל הם מועדים פשוטים. ועוד כי משה לא די לו שהתנה על עמו באם שמור ואם שמוע, ושישיבם בהפך זה אל שכלם, ושאם לא יקיימו לא יקים להם, עד שהפך להם הענין ובארו להם שאם לא יקיימו לא יקים להם, ויהפך עליהם הענין. כמו שאמר (סס ח') והיה אם שכח תשכח את יי' אלהיך כגוים אשר יי' מאביד מפניכם כן תאבדון. ואמר עוד (סס ד') כי חוליד בנים-העידותי בכם היום. ובאלה הנחמות לא התנה בדבר כל שכן שיהפכם. ומהם ששם אלה המועדים, כמו מבול נח. ואמר כמו שאם יחטאו הברואים לא אביא עליהם עוד המבול, בעבור שנשבעתי עליו שלא יהיה עוד, אבל הייתי עונש אותו בזולתו, כן אתם לא אסיר מלכותכם, בעבור שנשבעתי על זה. והוא אמרו (ישעי' ל"ד) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד. ואלו היו חוטאים היה עונש אותם במה שירצה, לא בהסרת מלכותם. ומהם שכבר הודיע כי העם יבחרו בעבודתו לא בהמרותו, כאשר פרשנו. והוא יודע כל מה שיהיה כאשר הקדמנו, ובטל שיהיה שם חטא או עון שלא ידעו. וכאשר לא יהיה חטא אפילו אם היה תנאי לא היה מוסיף להם, כל שכן שאין שם תנאי. ועוד שבתורה שמהו כמו מחדשות אשר גזר בהם, כאשר בארנו במאמר הששי. כאשר נשבע וגזר ואמר, (דברים ל"ג) כי אשא אל שמים ודי אם שנותי ברק חרבי אשכיר חצי מדרם. הרנינו גוים עמו. ועם כל אלה הבאורים, יבוטל מה שנרמה להם ומה שהכהילו בו משער התנאי:

וכיון שעקרתי יסוד בנינם, אשיב עליהם אח"כ בחמשה עשר שער. חמשה מהם בראיה מן הכתוב, וחמשה מן ההגרה, וחמשה ממה שיושג בראות. והחמשה אשר מן הכתוב, תהלתם בנחמות האלה, שישראל יקובצו כלם אל בית המקדש, ולא ישאר מהם אחד בגרות. כמ"ש (יחזקאל ל"ד) וקבצתיים מן הארצות והביאותים אל אדמתם. ולא שב מהם בבית שני כי אם שנים וארבעים אלף ושלוש מאות וששים, כמו שאמר (נחמיה ז') כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות

וששים. והשני שיקובצו מאיי הים, כמו שאמר (ישעי' י"א)
 מחמת ומאיי הים. ולא הלכו בגלות הראשונה אל מקום מן
 האיים, כל שכן שישובו מהם. והשלישי שהעמים יבנו חומות
 בית המקדש, כמו שאמר (סס ס"א) ובנו בני נכר הומותיך.
 ולא די שלא בנו לנו מאומה בבית שני, אלא שמנעו אותנו
 לבנות והיינו במלחמה תדירא בבנין, כמ"ש (נחמי' ד') הבונים
 בחומה באחת ירו עושה במלאכה ואחת מחוקת השלח.
 והרביעי ששערי המדינה יהיו פתוחים לילה ויומם מהבטחת
 הנכנסים והיוצאים כמ"ש (ישעי' ס') ופתחו שעריך תמיד יומם
 ולילה לא יסגרו. ומצאתים בבית שני סוגרים אותם קודם בא
 השמש, ולא היו פותחים אותם עד חצי היום כמ"ש (נחמי' ז')
 ואומר להם לא יפתחו שערי ירושלים וגו'. והחמשי שלא תשאר
 אומה שלא יהיו תחת עבודתם, כאמרו (ישעי' ס') כי הגוי
 והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו. ומה שאין בו ספק שהם
 ושרותיהם היו משועבדים למלכים בבית שני כמ"ש (נחמי' ט')
 הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר נתת לאבותינו. ואלה
 החמשה באורים אשר מן הכתוב, והחמשה אשר מצד ההגדה,
 תחלתם שהעם יבערו אש מן העצים אשר יהיו בכלי מלחמת
 גוג שבע שנים כמ"ש (יחזקאל ל"ט), ויצאו יושבי ערי ישראל
 ובערו והשיקו בנשק בקשת וחצים ובמקל יד וברמח ובערו בהם
 אש שבע שנים. והשני שיאור מצרים יחרב במקום אחד,
 ונהר פרת בשבעה מקומות. כמ"ש (ישעי' י"א) והחרים יי את
 לשון ים מצרים וגו'. והשלישי שהר הזתים יבקע מחציו מזרחה
 וימה עד שיחלק, ויהיה חציו אל הצפון וחציו אל הנגב, ויהיה
 ביניהם גיא גדולה. כמ"ש (זכרי' י"ד) ונבקע הר הזתים וגו'.
 והרביעי בנין בית המקדש, ככתוב בצורת הבית מתחלתה ועד
 סופה. והחמישי שיצא מעין מבית המקדש, ואחר כן ירחב
 עד שיהיה נהר גדול שלא יוכל אדם לעבור בו. כמו שאמר
 (יחזקאל מ"ז) והנה מים מתחת מפתן הבית עד סוף חפרשה.
 ועל שתי שפחות הנהר, כל עץ מאכל שפריו מתמיד ועלהו
 קים, ממנו מזון וממנו רפואה. כמ"ש (סס) ועל הנחל יעלה
 על שפתו מזה ומזה וגו'. ולא הגד לנו שהיה מאומה מאלה
 החמשה, אבל ההגדה מחיבת שלא היה מהם דבר בשום פנים.
 והחמשה האחרים אשר ישיגם הראות, תחלתם שהברואים

כלם יאמינו ויודו כי הבורא אחד. כמ"ש (זכרי' י"ד) ביום
 ההוא יהיה יי אהד. והנה אנחנו רואים אותם בתעותם
 וכפירתם. והשני שמירת בני ישראל שלא יתנו עוד מס ולא
 נושאים ממון ולא תבואה לוולתם, כמ"ש (ישעי' ס"ג) נשבע יי
 בימינו ובזרוע עזו אם אתן את הגנך עוד מאכל לאויביך וגו'.
 ואנחנו רואים כל אומה נותנת מס ועובדת ושומעת לאומה אשר
 היא תחת ידה. והשלישי תסתלקנה המלחמות עד שלא
 ישא אדם כלי מלחמה, כמ"ש (סס ז') וכתתו חרבותם לאתים
 לא ישא גוי אל גוי חרב. ואשר אנחנו רואין הפך זה. והרביעי
 שבעלי חיים ישלימו קצתם את קצתם, עד שירעה הזאב והכבש,
 ויאכל האריה החבן, וישחק היונק בפתן ובאפעה. כמ"ש
 (סס י"א) וגר זאב עם כבש וגו'. ואנחנו רואין אותן שהם על
 טבעם ורעתם, לא נשתנה מהם דבר. ואם יסבור עוד סובר
 ויאמר איננו רוצה אלא שישלימו האנשים הרעים עם הטובים
 ולא יזיקום, אין הדבר כי אם בהפך, והם היום יותר ממה
 שהיו מקדם מן החמס והעול מהחוק לחלש. וההמישי ישוב
 סדום לקדמותה, כמ"ש (יחזקאל י"ז) ושבתי את שבותיהן וגו'.
 ואחותיך סדו' ובנותיה תשבן לקדמתן. וכבר ספרה התורה
 שימה של סדום היתה מתוקה והיו משקין ממנה ברגל, כאמרו
 (בראשית י"ג) וישא לוט את עיניו וירא את כל כנר הירדן כי
 כלה משקה. ואמר (סס) כגן יי כארץ מצרים. כמ"ש (סס ז')
 ונהר יוצא מערן להשקות את הגן. ואמרה כארץ מצרים
 כמ"ש (דברים י"א) אשר תורע את זרעך והשקית ברגלך כגן
 הירק. והיא היום חרבה מוצא מלח, וימה מלוח כאשר היא.
 ואלה הענינים כלם מורים ראיה גמורה, על שהנחמות האלה
 לא היו עדין. וכל אשר השיבנו בו על אלה, היא תשובה על
 הנוצרים, הוץ ממה שזכרנו מבנין בית שני, כי הם אינם
 אומרים שהמועדים החלו מן העת ההיא, אבל ישימום קודם
 חרבן בית שני קל"ה שנה, ויתיחדו הנוצרים האלה בתשובה
 אחרת, והיא מה שזכר הנביא בפרשת שבועים שבעים, והוא
 שפרושה אצלנו שהם ארבע מאות ותשעים שנה מעת שגלו העם
 עד שהחלו בבנין הבית השני, כמ"ש (דניאל ט') וחדע ותשכיל
 מן מוצא דבר. ומהם ארבע מאות ול"ד שנה זמן בנין הבית,
 יהיה בקצת בטול והפסק ועכוב הבנין, כמ"ש (סס) ושבועים

ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ ובצוק העתים . והוא
 מה שזכרנו בפרשת (עורא ד') באדין בטלת עבירת בית אלהא .
 והשבוע האחרון קצתו שלום בין האומה ובין קצת המלכים,
 וקצתו מלחמה עמם והפרת ברית . כמ"ש (דניאל ט') והגביר
 ברית לרבים שבוע אחד . ותשם הארץ ויאבדו רבים מאנשיה,
 כמ"ש (סס) ועל כנף שקוצים משומם ועד כלה ונחרצה . וזה
 הכלל הוא שבועים, שבעים מקבצים טובה, והטבת ענין הסרת
 המלכות והכהונה והנביאים ; כי אמר בתחלתם לכלא הפשע
 ולהתם הטאות ולכפר עון וגו' . וזה כמאמר האומר עמדתי
 בחופה ובחולי ובסחורה נ' יום מקבצים טוב ורע, ואח"כ יפרוט
 אותם . והגיד שבסופם יכרת כל כהן משיה ולא ימצא . כמ"ש
 (סס) ואחרי השבועים ששים ושנים יכרת משיה . ואיננו רוצה
 במאמר הזה איש אחד בעצמו, אבל הוא רוצה כל כהן משיה,
 כמ"ש בתורה, (ויקרא ז') אם הכהן המשיה, והביא הכהן
 המשיה . והדומה לזה . ונכרת מן העם כהן גדול אחר הזמן
 הזה, כמו שהודיענו . וחשבו העם הזה שאמרו יכרת משיה,
 הוא רוצה איש אחד ידוע, וזה מופסד מכמה פנים, מהם שמלת
 משיה אין מתיחד בה איש ידוע, אבל היא נופלת על כל כהן
 ומלך, ועוד שמלת יכרת כשהיא הריגה איננה נאמרת כי אם
 על מי שיהרג ברין, כמ"ש (סס י"ז) כל אכליו יכרת . ועוד כי
 זה המאורע, עם הרבן הבית; כאשר סמך אליו (דניאל ט') והעיר
 והקדש ישחית עם נגיד הבא . ויותר מבואר מזה כלו, שמעת
 שנאמר זה לדניאל, עד העת אשר אמרו, איננו כי אם רמ"ה
 שנה, והכלל הוא ארבע מאות שנה, מהם ע' קודם בית שני,
 ומהם ארבע מאות ועשרים ישובו . ומצאתי העם הזה לא היתה
 להם תחבולה, אלא שטענו תוספת במספר, ואמרו שמלכות
 פרס משכה על ישראל קודם יון כשלוש מאות שנה, ושמספר
 מלכיהם בימים האלה היו שבעה עשר מלך, והשבותי עליהם
 מהכתוב בספר דניאל, שלא יתכן שיהיה בין מלכות בבל ומלכות
 יון ממלכי פרס בארץ ישראל יותר מארבעה, מפני שאמר
 המלאך לדניאל, ואני בשנת אחת לדריוש המדי עמדי למהויק
 ולמעון לו . ועתה אמת אגיד לך הנה עוד שלשה מלכים
 עומדים לפרס (סס י"ח) . אלה התשובות עליהם, מלבד מה
 שיש עליהם בבטול התורה, ומלבד מה שיש עליהם בשער

היחוד, חוץ מהדברים האחרים אשר לא היו ראויים להביאם
בספר הזה :

נשלם המאמר השמיני מן הספר :

המאמר התשיעי

בגמול ועונש :

אמר יהודה בן שאול + אמר המחבר, הודיענו אלהינו
יתברך ויתעלה, כי כבר קבע זמן לגמול הצדיקים, ובו יבדיל
ביניהם ובין הכופרים, כמ"ש (מלאכי ג') והיו לי אמר יי' צבאות
ליום אשר אני עושה סגלה וגו'. ושבתם וראיתם בין צדיק
לרשע בין עובד אלהים וגו' (סס). והעמידו לנו הנביאים האותות
והמופתים וקבלנוהו. וצריך שנקדים שנוכח מחובות הזמן הזה
הנקרא העולם הבא, מן הראיות המושכלות, והכתובות,
והמקובלות. ואומר תחלה, כי כאשר התאמת במאמר השלישי
והרביעי והששי, כי השמים והארץ ומה שיש ביניהם, לא
נבראו כלם כי אם בעבור האדם, ועל כן שמהו באמצע וכל
הדברים מקיפים, ועל כן נתן לנפש יתרון מעלה בשכל ובחכמה,
ועל כן חייבה במצות ובאזהרות, הכינה בס לחיים התמידים,
ושהחיים האלה כאשר ישלמו אישי המדברים אשר חייבה
חכמתו לברו' אותם, וישכינה עולם אחר ויגמלנה בו. והבאתי
על הענינים האלה, מן הראיות המושכלות, והכתובות והמקובלות
שם, מה שהוא הקדמה והצעה למאמר הזה מה שיש בו די.
וראיתי לחבר אליו מה שיעזרהו ויוסיף לו באור מהג' משכים
הנוכחים :

ואומר ממה שמחייב אותו השכל עור, שהבורא ית' כפי
מה שנראה לנו מחכמתו ויכלתו והטבתו אל ברואיו, לא יתכן
להיות שיעור הטובה אשר כיון בה לנפש הזאת, הוא מה שהיא
מוצאה בעולם הזה מטובותיו והנאותיו. שכל טובה שיש בעולם
יש עמה רעה, ועם כל הצלחה עמל, ועם כל הנאה צער, ועם